

ELEMENTI MONTESSORI PEDAGOGIKE V VRTCU KURIRČEK LOGATEC /

Mateja Žagar, dipl. vzgojiteljica, vodja projekta / Vrtec Kurirček Logatec

Poznavanje različnih vrst pedagogike pomaga, da najdemo bolj zanimive, drugačne, primernejše poti do otroških src in njihovih hitro razvijajočih se možganov. Če se obrnemo in iščemo nove načine in oblike dela, nam lahko vsakdan vrtca prevetrijó nove zamisli in omogočijo drugačen pogled na otroka, okolje in tudi na vzgojitelja. Prispevek je povzetek projekta, ki na primeru praktičnega uvajanja elementov montessori pedagogike predstavi pozitivne strani uvajanja sprememb ter uresničevanja glavnega koncepta projekta Pomagaj mi, da naredim sam.

UVOD

V letošnjem šolskem letu je 12 oddelkov vrtca Kurirček Logatec pristopilo k projektu *Uvajanje elementov montessori pedagogike v izvedbeni kurikulum vrtca*. Metodo je zasnovala in razvijala Maria Montessori in jo je sama poimenovala *Pomoč naravnemu razvoju otroka*. Pedagogika montessori, ki je v svetu prisotna že celo stoletje, se v Sloveniji kot alternativna oblika predšolske vzgoje začena uveljavljati šele v zadnjem desetletju. Kakšen je ta pristop, katere so prednosti, posebnosti in glavne značilnosti takšnega načina dela z otroki? Zakaj je to za naše otroke dobro in kaj bodo s tem otroci pridobili? Takšna znanja in odgovore smo vzgojiteljice pridobivale tekom celega leta preko večdnevnih izobraževanj, seminarjev, obiskov vrtcev, ter obiskov predavateljev v našem vrtcu.

S pomočjo našega nacionalnega dokumenta, ki je namenjen vzgojiteljem in pomočnikom, smo začrtale cilje, na katerih smo aktivno delale skozi vse leto:

- bolj odprt in fleksibilen kurikulum v različnih programih za predšolske otroke;
- večje omogočanje individualnosti, drugačnosti in izbire v nasprotju s skupinsko rutino;
- rekonceptualizacija in reorganizacija prostora in opreme v vrtcu (Kurikulum za vrtce 1999).

Današnji strokovnjaki ugotavljajo, da je obdobje do sedmega leta starosti najbolj dragoceno za stimulacijo možganske aktivnosti in za oblikovanje novih povezav; to, kar je že v svojem času govorila Maria Montessori. Svetovno znani zdravnik Ranko Rajović

pravi, da *»dozorevanje možganov intenzivno poteka v zelo zgodnjem otroškem obdobju in je več kot 50 % dokončano do četrtega oziroma petega leta starosti.«* (Rajović 2013, 14).

Poleg fizioloških potreb otroci potrebujejo tudi sprejetost, ljubezen, zaupanje in spoštovanje, kajti le v varnem okolju se bodo otroci dobro počutili. Ko se otroci počutijo varno in domače, so pripravljeni na učenje. Naša naloga je, da opazimo otrokov razvoj in da vemo, katero dejavnost ponuditi, da ga bo pritegnila in mu omogočila razvijanje določenih spretnosti. Z aktiviranjem otrokovega zanimanja se otrokove možganske celice povezujejo in tako otrok izgrajuje svoje možgane. *»V prvih petih letih otrokovega življenja se ustvari, razklene in na novo ustvari na milijone povezav v možganih. Če premalo krepimo povezave, nepotrebne in premalo uporabljene celice preprosto odmrejo.«* (Sunderland 2010, 20).

Maria Montessori in njeni nasledniki so razvili vrsto dejavnosti oziroma materialov, ki otroke pritegnejo in omogočijo razvoj roke in uma. Aristotel je rekel: *»Kar ni v rokah, ni v umu,«* in tega načela se drži montessori pedagogika. Preko senzomotoričnih materialov otrok izpopolnjuje čute in s tem pošilja v možgane jasne in zavestne informacije, katere posledično izgradijo otrokov razum.

Pristop po konceptu Marie Montessori

Kot pedagoški pristop se montessori pristop osredotoča na potrebe, talente in individualnost vsakega otroka. Otroci se namreč najbolj učijo, če poslušajo samega sebe. *»Ko majhen otrok dela, ne dela, da bi dosegel zunanji cilj. Cilj njegovega delovanja je delovanje samo.«* (Montessori 2009, 189) Potrebno je torej samo spodbuditi otrokovo naravno veselje do učenja ali dela, ki je prirojeno vsakemu otroku. Bistvo

njene metode so čutni pripomočki. Z njimi otrok razvija in pridobiva izkušnje z vsemi čuti (dotik, vid, sluh, voh, okus). Deluje z rokami in razumom ter gradi svoje znanje prek napak in poskusov. Material je narejen tako, da otrok ne potrebuje stalne prisotnosti ali posredovanja vzgojitelja. Vzgojitelj otroku omogoča in pomaga pri interakciji z materiali, ter ima predstavitev, s katerimi otroku, ko je za to pripravljen, predstavi delo z materiali.

»Pomagaj mi, da naredim sam,« je glavni in vodilni motiv pedagogike montessori. Otrok lahko izbere material, sam popravlja svoje napake in si izbira mesto za delo. Obstaja samo ena vrsta enega materiala. Tako se otroci naučijo počakati, da pridejo do zelenega materiala. Material se deli na več osnovnih področij (vsakdanje življenje, jezik, zaznavanje, umetnost, pri mlajših še motorika, pri starejših od treh let pa matematika, znanost

in zaznavanje). Maria Montessori je ugotovila, da se otrok boljše uči z gibanjem. Delo z vsakim materialom vključuje gibanje. Otrok gre po material, ga prinese na mizo ali preprogo, gre po vodo, jo pretoči ... Lahko si položi preprogo na tla in dela na njej. Ta lahko nadomesti mizo in stol. Otrok dela z materiali individualno in si tempo dela narekuje sam.

Nadaljnja pomembna lastnost, ki jo poudarja montessori metoda, je neodvisnost. Slednja se spodbuja tako, da se otroka poučuje praktične spretnosti. Velik poudarek je na konkretnem, to je realnem življenju v učnem okolju. Vaje vsakdanjega življenja, kot so pomivanje posode, pometanje, brisanje polite tekočine, šivanje, umivanje dojenčka, loščenje čevljev, priprava malice ali kosila, skrb za rože, brisanje nosu, samostojno prehranjevanje, oblačenje, čiščenje oken in podobno, so spretnosti, ki se jih naučijo otroci.

S pomočjo takšnih vaj otroci razvijajo vztrajnost, motorične spretnosti, koncentracijo, naučijo se, da ima vsako opravilo svoj začetek, trajanje in konec. Seveda pa krepijo samozavest, saj sami zmorejo narediti tiste stvari, ki jih sicer naredijo odrasli. Bistvo je, da metoda predstavlja predvsem učenje za življenje (Kordeš Demšar 2012).

Izvajanje dela z elementi montessori pedagogike in evalvacija

S pomočjo izobraževanj in rednih mesečnih sestankov smo bolj spoznale montessori pristop in tako začele počasi vključevati njegove elemente. Za takšno izobraževalno metodo je značilno, da v njej osrednjo vlogo igra okolje. Prostor smo reorganizirale tako, da je vsako področje dobilo svoj kotiček (vsakdanje življenje, zaznavanje, matematika, jezik, prostor za vodo ...). Le-ti so bili odvisni od velikosti igralnice in števila pohištva. Kar nekaj vzgojiteljic

se je odločilo za nižanje stolov in miz, ker so bili neprilagojeni za otroke. Posebno navdušenje so otroci pokazali v kotičku s kuhinjo, saj so tam pomivali in brisali posodo, pripravljali malico in točili pijačo. Vsaka skupina je imela na tleh nalepljeno tako imenovano »črto« (okroglo ali elipsasto obliko), ki je služila skupinskim dejavnostim: branje pravljic, prepevanje pesmic, izvajanje različnih gibalnih vaj za ravnotežje, ritem ...

Strokovne delavke smo se zelo osredotočile na izdelavo materialov, ki smo jih zložile na pladnje in postavile v kotičke. Sprva je bilo materialov manj, tekom leta pa so se začeli nabirati. Otrokom smo omogočale učenje z različnih področij. Srečevali so se z vajami vsakdanjega življenja, kot so: brisanje prahu, pometanje, pomivanje posode, brisanje polite tekočine, brisanje miz in stolov, zvijanje preproge, zalivanje rož, umivanje dojenčka, ožemanje gobe, prelaganje s pinceto/kapalko fižol ali vodo iz posode v posodo, pretakanje tekočin. Preko ponujenih materialov s področja zaznavanja so

otroci prebujali svoja čutila in razvijali zavedanje različnih značilnosti in kakovosti predmetov v okolici. Otroci so se srečali z lesenimi kladami, vretenom, hrapavimi in gladkimi ploščami, zvočnimi valji, roza stolpom, rdečimi palicami, senzorno škatlo, skrivnostno vrečo ... Ponujene so bile dejavnosti, ki spodbujajo govorjenje, poslušanje, branje in pisanje. Namen področja jezika je, da otrok s temi materiali pogloblja in razvija elemente jezika, ki jih je že pridobil na drugih področjih.

Večina vzgojiteljic je poleg klasično načrtovane teme dodala še pladnje z materiali in tako vzporedno vodila tematski sklop z montessori elementi.

Eden izmed namenov delovanja je bil, da otroci usvojijo delovni krog, torej »vzame, dela, pospravi«. Vsi otroci takšnega načina dela še niso v polnosti usvojili. V večini skupin so otroci najrajši delali dejavnosti z vodo ali s sipkimi materiali. Ko so otroci delali, se je tempo skupine umiril, v igralnicah je zavlada delovna tišina, vsak otrok je opravljal svoje delo. Koncentracija za

delo se je podaljšala pri večini otrok. Nekatere vzgojiteljice opažajo, da otroci ne segajo več po klasičnih igračah (konstruktorji, punčke ...), ampak že takoj ob jutranjem prihodu začnejo z igranjem z materiali. Ob takšnem načinu dela so otroci postopoma pridobivali na lastni samostojnosti, razvoju koncentracije in samozaupanju, ter se učili, da morajo spoštovati delo svojih vrstnikov.

Velika sprememba v takšnem načinu dela je, da imajo otroci vsakodnevno možnost izbire materialov z različnih področij (jezik, matematika, umetnost ...) in niso omejeni zgolj na igrače v kotičkih ali organizirane tematske dejavnosti s strani vzgojiteljic. Tako lahko otrok vsakodnevno preizkuša dejavnosti, ki so potrebne za njegov razvoj.

Pojavljale so se tudi težave, saj je prihajalo do neprimerne ravnanja z materiali ali pa se material ni uporabljal v skladu z namenom; takrat smo material odvezle. Opazile smo tudi, da je težava v homogenih skupinah, ker

je več otrok hkrati v istem občutljivem obdobju (obdobju, ko so otroci bolj dojemljivi za določene dražljaje in se hitreje naučijo določene spretnosti) in bi vsi radi delali s podobnimi materiali. V klasičnem montessori vrtcu so otroci razporejeni v heterogene oddelke, kar otroka postavlja v naraven odnos z vrstniki.

Starši so vključevanje montessori elementov sprejeli z odobravanjem. Sprva niso vedeli, kakšna metoda dela je to, vendar smo se vzgojiteljice po svojih najboljših močeh potrudile staršem približati naše aktivnosti. Nekatere vzgojiteljice so pripravile popoldanske delavnice, kjer so se otroci igrali z materiali, nekaj vzgojiteljic je pripravilo predavanje za starše, veliko informacij so dobili na pogovornih urah in spletnih igralnicah, preko posnetkov dejavnosti.

ZAKLJUČEK

Tekom projekta so otroci pridobili samozaupanje, da zmorejo opraviti

določene naloge, spoznali in občutili so različno paleto materialov, iznašli lastne poti pri reševanju gibalnih in vsakdanjih težav, nadgradili svoja znanja na podlagi opazovanja demonstracij vzgojiteljic in aktivnega rokovanja z materiali. S pomočjo novih znanj smo vzgojiteljice delo še bolj prilagodile dejanskim razvojnim potrebam otrok, ter se jim z individualiziranim pristopom še bolj približale in spoznale njihove zmožnosti. Ves čas projekta smo se trudile upoštevati dejstvo, da je otrok rojen, da vidi, da sliši, da občuti, spozna, da vstopi v odnos z zunanjim svetom in prijatelji. Dolžnost vzgojiteljev in staršev je, da mu pomagamo tukaj in sedaj, in da mu pomagamo tako dobro, kot zmoremo.

Literatura

Kordeš Demšar Melita (2012) *Avtorjevi zapiski iz osnovnega izobraževanja v pedagogiki Montessori*. Ljubljana: Montessori inštitut.

Kurikulum za vrtce (1999) Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo.

Montessori Maria (2009) *Skrivnost otroštva*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.

Rajovič Ranko (2013) *IQ otroka – skrb staršev*. Ljubljana: Mensa Slovenija.

Sunderland Margot (2010) *Znanost o vzgoji*. Radovljica: Didakta.

